

REFERAT

24. oktober 2016

Museer

Lise-Lotte Bjerre
llb@slks.dk
33 74 51 79

Jour. nr. 15/01679-8

Møde i Museumsudvalget for Kulturhistorie

Mødedato: 12. oktober 2016, kl. 10.30-12.30

Sted: Slots- og Kulturstyrelsen, København

Deltagere fra udvalget: Broder Berg (formand), Iben Fonnesberg-Schmidt, Ingeborg Svennevig, Jesper Stub Johnsen, Lene B. Frandsen, Morten Søvsø, Ulla Schaltz

Deltagere fra Slots- og Kulturstyrelsen: Kathrine Lehmann, Lise-Lotte Bjerre (referent)

Dagsorden

- 1) Godkendelse af dagsorden
- 2) Godkendelse af referat fra sidste møde (bilag)
- 3) Orientering fra formanden
- 4) Orientering fra Slots- og Kulturstyrelsen
- 5) Orientering fra den Arkæologiske arbejdsgruppe v/Morten Søvsø
- 6) Orientering fra Det Særlige Bygningssyn v/ kulturarvschef Jens Toftgaard, Odense Bys Museer (bilag)
- 7) Drøftelse af praksis for kvalitetsvurderinger og Danske Museer i tal (bilag)
- 8) Opfølgning på kapitel 8 nyere tid
- 9) Orientering om status for SARA v/ projektleder Henrik Jarl Hansen, Slots- og Kulturstyrelsen
- 10) Eventuel behandling af ansøgninger til Puljen til erhvervelser (bilag)
- 11) Eventuelt

Dagsordenspunkterne 6, 9 og 10 blev behandlet efter dagsordenspunkt 4.

Referat

1) Godkendelse af dagsorden

Dagsorden blev godkendt.

2) Godkendelse af referat fra sidste møde (bilag)

Referat blev godkendt.

3) Orientering fra formanden

Broder orienterede om:

Det Strategiske Panel har holdt to møder siden sidst om temaerne ”Daglig ledelse på museerne” og ”Samlingsvaretagelse”. Begge møder har mundet ud i key learnings med forslag til henholdsvis at styrke og professionalisere ledelse på museerne og at styrke museernes samlingsvaretagelse.

Michael Christiansen holdt et interessant oplæg for panelet om ledelse.

Ulla:

- kulturministeren har godkendt panelets arbejdsform med debat og key learnings
- godt, at panelets key learnings bliver brugt efterfølgende. Især key learning om samlingsvaretagelse er blevet fulgt op, bl.a. med styrelsens tre seminarer om museernes samlingsvaretagelse. Derudover tages emnet op i Netværket for nyere tid januar 2017
- ser gerne panelets key learnings udbredt endnu mere, og panelet overvejer hvordan.
- næste møde i panelet handler om museer og forretningsmodeller.

Morten: godt, at styrelsen holder seminarer om samlingsvaretagelse, men vigtigt at styrelsen er opmærksom på, at der er forskel mellem arkæologi og nyere tid. Broder: roste seminar om samlingsvaretagelse i Aalborg, men museerne udfordres generelt af faldende statslige tilskud og løbende politiske overvejelser om omfordeling af statstilskud imellem museerne. Morten foreslog, at museernes økonomi tages op som tema i det strategiske panel. Jesper oplyste, at ODM gerne deltager i analysearbejde i den forbindelse.

4) Orientering fra Slots- og Kulturstyrelsen

Lise-Lotte orienterede om:

Evaluering af udvalgsstruktur: Udpegningsperiode for udvalg og panel udløber 1/9 2017. I november 2016 vil der foreligge plan for evaluerings- og udpegningsproces. Evalueringen vil bl.a. indeholde et element af selvevaluering.

Brug af panelets key learnings: Som led i styrelsens opfølgning på Rigsrevisionens kritik i 2014 af museernes samlingsvaretagelse holder styrelsen tre seminarer i Aalborg, Vejle og i København for at få museernes input til om behov for national strategi for museernes samlingsvaretagelse. Panelets key learning om samlingsvaretagelse har været et væsentligt bidrag, der danner både fundament for nogle af de tiltag, der finder sted undervejs i processen, og giver retning til det videre arbejde.

Museumsmøde for ledere og formænd: styrelsen holder museumsmøde for museumsledere og deres bestyrelsesformænd 1. november. Temaet er ”Det relevante museum – mellem bløde værdier og hard cash”.

Strategisk pulje 2016: Ved ansøgningsfristen 15/9 var status:

- Samlingsvaretagelse: 32 ansøgninger (4,5 mio. kr. til fordeling)
- Erhvervelser: 17 ansøgninger (1,8 mio. kr. til fordeling)
- Styrkelse af forskerkompetencer: 6 ansøgninger (1,0 mio. til fordeling).

Kulturministeriets Forskningsudvalg: 24 statslige og statsanerkendte museer har fået støtte fra puljen til forskningsprojekter og ph.d.-stipendier. Læs mere:

http://kum.dk/fileadmin/KUM/Documents/Nyheder%20og%20Presse/Pressemeddelelser/2016/Oversigt_overs_t%C3%B8ttemodtagere_af_Kulturministeriets_Forskningsudvalg.pdf_324205_1_1.pdf

Den nationale brugerundersøgelse: Styrelsen har haft et EU-udbud om den nationale brugerundersøgelse på museerne i perioden 2017-19. SLKS har nu tilbudt kontrakten til Rambøll/Manto.

Ingeborg ønskede designmanual for brugerundersøgelsen tilsendt.

5) Orientering fra den Arkæologiske arbejdsgruppe v/Morten Søvsø Morten orienterede om:

Statistiske oplysninger: Meget arbejdskrævende at skaffe overblik over statistiske oplysninger på arkæologi området. Behov for målrettede databaser.

En række forskellige opgaver, herunder rådgivning i konkrete sager. Bl.a. undersøgt, om det er muligt at etablere en forsikringsordning, hvor virksomheder kan tegne forsikring imod udgifter ved arkæologiske undersøgelser.

Lene: Status for sonderingerne om forsikringsordning er, at ingen forsikringselskaber har ønsket at påtage sig opgaven.

Grusgravssager koster en uforholdsmæssig stor del af de afsatte midler i styrelsen til udgravninger, da det er forholdsvis nemt for en virksomhed at starte en grusgravsvirksomhed op.

Jesper Hermansens orientering til kommunerne om, at styrelsen generelt har opfordret alle museer med arkæologisk ansvar til at være opmærksomme på, at styrelsens ”Vejledning om gennemførelse af arkæologiske undersøgelser” skal overholdes, kan have udløst tvivl i kommunerne mht., om det lokale arkæologiske museum har udført arbejdet korrekt og dermed skabt mistillid i forholdet mellem kommune og museum.

Kathrine: Der er konkret konstateret fejl i afregningen over for nogle bygherrer. Kommunerne er orienteret om styrelsens brev til kommunerne, da kommunerne som offentlig hovedtilskudsgiver har tilsynsforpligtelsen med hovedparten af museerne i hht. driftstilskudsloven. Styrelsen gennemfører en stikprøvekontrol i den kommende tid, og vurderer på den baggrund, om der er behov for yderligere tiltag.

Dorte Veien, styrelsen: har udtrykt ønske om, at arbejdsgruppen fortsætter, men at beslutning afventer evalueringen af den nuværende udvalgsstruktur.

Morten og Lene: Sammenfattende fungerer den nuværende ordning godt.

Ulla: Behov for en principiel drøftelse af de bygningssager, hvor staten har overdraget håndtering af samarbejde og aftaler om arkæologiske udgravninger til virksomheder, der varetager bygherrefunktionen på vegne af staten.

6) Orientering fra Det Særlige Bygningssyn v/ kulturarvschef Jens Toftgaard, Odense Bys Museer

Jens oplyste, at bygningssynet er Kulturministeriets rådgivende udvalg i spørgsmål om bygningsfredning og -bevaring. Det består af 12 medlemmer, der er udpeget af kulturministeren efter indstilling fra institutioner og organisationer inden for det bygningskulturelle område. To medlemmer i bygningssynet repræsenterer en kulturhistorisk vinkel.

Selvom bygningssynet udelukkende er rådgivende, kan Slots- og Kulturstyrelsen ikke frede en bygning uden bygningssynets positive indstilling. Derimod kan styrelsen beslutte ikke at frede en bygning, selv om synet har anbefalet det. Styrelsen kan også ophæve en fredning, selv om synet er imod det.

Bygningssynet skal desuden rådgive i forbindelse med større restaureringsarbejder og byggeprojekter af mere principiel karakter på fredede bygninger.

Styrelsen arbejder med at fastlægge strategi for det videre arbejde med bygningsbevaring fra 2017, herunder særligt bygningsfredningsarbejdet. Strategien skal udtrykke styrelsens overvejelser om og prioritering af frednings- og restaureringsarbejdet samt ramme og retning for en videreudvikling heraf.

Arbejdet med en fredningsstrategi rejser nogle vigtige spørgsmål:

- 1) Hvilke kriterier skal man frede efter: unik, karakteristisk, bidrager til helhed, velbevaret typeeksempel etc.?
- 2) er der huller, dvs. væsentlige mangler, i fredningerne før 1945?
- 3) hvordan gribes fredninger efter 1945 an og hvilke områder/typer skal prioriteres?

Det er positivt og relevant, at styrelsen har sat arbejdet med strategien i gang. Det hidtidige arbejde i bygningssynet har bl.a. vist, at der savnes et bedre samspil mellem det der foregår på nationalt niveau og det lokale niveau. Kulturhistoriske bygninger indgår ofte i en sammenhæng, hvor det kunne være fint, at staten freder bevaringsværdige miljøer.

Bygningssynets opgaver er især fordelt på affredninger og fredninger. Den første opgave fylder pt mest. Affredning af en bygning betyder ikke, at den ikke fortsat er bevaringsværdig.

Forslag om fredning af bygninger kommer ofte fra Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur. I praksis kommer forslag om fredning ofte fra områder med en aktiv bevaringsforening. Og der er ofte tale om en bestemt bygningsstil, der ønskes fredet. Dermed kan der sættes spørgsmålstejn ved, om den nuværende fredningspraksis sikrer, at det er de mest relevante bygninger og kulturmiljøer, der fredes.

Den kulturhistoriske vinkel har øje for arkitekturens betydning i samfundet. F. eks. behov for at frede en børnehave som bidrag til illustration af velfærdssamfundet, selvom den ikke besidder en helt særlig arkitektonisk værdi.

Efter 1945 vigtigt at sikre fredning til illustration af især velfærdssamfundet, industrialiseret landbrug og massebilisme.

Broder: hvad efterspørges fra udvalget og museerne i forhold til at sikre den kulturhistoriske vinkel i fredningsarbejdet?

Jens: Gerne dialog med udvalget, og at de lokale museer kan bidrage til kortlægning på området.

Ingeborg: Der bør være særlig fokus på de truede bygninger. De ikke-truede bygninger kan dækkes af planlovgivningen. Derudover er det ofte først, når en bygning er truet, at der kan skabes lokal interesse for fredning.

Kathrine: Bygningssynet skal have fokus på at frede, hvad der er af national interesse, og ikke nødvendigvis om det er truet.

Broder: Nødvendigt med fokus på, at museerne kan komme tidligt på banen i processen med lokalplaner, så planerne tager hensyn til bevaringsværdier bygninger og kulturmiljøer.

Ulla: Kvalificeret kortlægning kræver en overordnet strategi. Kunne tages op i det strategiske panel. I vores område nedrives bygninger i stor stil. Behov for kvalificeret at kunne kæmpe for udpegning af udvalgte kulturmiljøer.

Lene: Fint projekt i Esbjerg med et tæt samarbejde mellem museer og kommune. Men bundet op på konkrete personer. Problem på sigt.

Kathrine: Status for udflytning fra styrelsen til Nykøbing Falster er, at ca. 80 % af medarbejderne følger med til Nykøbing Falster.

Jens: Udvalgets input tages med i det videre arbejde i bygningssynet.

7) Praksis for kvalitetsvurderinger og Danske Museer i tal

Ulla: Styrelsens kvalitetsvurderinger er et fint redskab til at understøtte museernes udvikling, men gerne løbende forfine konceptet. Forslag: Hvis styrel-

sen kun kommer på KV besøg ca. hvert 10 år, så er det en fordel, hvis der udvikles model, hvor alle årene "siden sidst" inddrages og ikke kun de sidste 4 år. Dermed kommer hele udviklingen med, og der bliver i højere grad rum for udsving. F.eks. på forskningsområdet, hvor der ofte er tale om en meget lang proces fra igangsætning til publikation og peer review.

Iben: Specielt når det gælder forskning, er det vigtigt med en længere tidsperiode, især phd'er og EU projekter strækker sig over en lang periode.

Morten: KV er et virkelig godt værktøj, men når arkæologiske forhold skal vurderes, bør vi fra styrelsens side stille med arkæologisk kompetence. Sydvestjyske Museer oplevede ved KV i 2010 kritik af arkæologisk arbejde, som kunne være undgået, hvis arkæologisk kompetence havde været til stede.

Ulla: Gerne mulighed for at tage højde for demografien, når der indrapporteres til Danske Museer i tal (DMIT). F.eks. har vi få unge i vores geografiske område, og kan dermed vanskeligt tiltrække et stort antal unge.

Ulla: Gerne klar definition af "besøgstal". Og når museerne med kort varsel skal forholde sig til centrale nøgletal fra DMIT i forbindelse med regnskab og beretning, så gerne besked i god tid, så revisorer kan tage højde herfor.

Kathrine: Mange museer mangler kvalitetssikring af de tal, der indrapporteres til DMIT. Vigtigt at understrege, at lederne står til ansvar for de indrapporterede tal.

Lise-Lotte: Vi er i Museer i gang med at præcisere, hvad der skal forstås ved besøgstal i DMIT.

8) Opfølgning på kapitel 8 nyere tid

Broder: Behov for en opsamling og analyse af de erfaringer, der er indhentet fra udviklingsprojekter vedr. kapitel 8 arbejde støttet af henholdsvis Realdania og styrelsen. Gerne nedsættelse af en arbejdsgruppe.

Kathrine: Der har været nedsat en arbejdsgruppe, der afgav anbefalinger. Dette dannede grundlag for styrelsens udarbejdelse af en projektbeskrivelse om opfølgning på anbefalingerne. Projektet er af ressourcemæssige grunde endnu ikke igangsat af styrelsen. Pga. udflytning og opsigelser mm. først realistisk at prioritere opgaven på den anden side af 1. kvartal 2017.

Ulla: Gerne ad hoc udvalg for opgaven i 2017.

Kathrine: Kernen i anbefalingerne er, at det er vigtigt, at museerne er på forkant i forhold til udarbejdelse af lokalplaner i kommunerne, da det er svært at få ændret væsentligt, når lokalplanerne er så langt i processen, at de sendes i høring. Styrelsen sender arbejdsgruppens anbefalinger til udvalget. (Bilag er vedhæftet referatet).

9) Status for SARA v/ projektleder Henrik Jarl Hansen, Slots- og Kulturstyrelsen

Henrik Jarl Hansen oplyste, at projekt SARA går godt. Tidsplanen er, at Regin lukker 28. oktober og SARA åbner 14. november 2016. Der kan blive en forsinkelse, i forhold til den hidtidige plan. Der er behov for lidt mere tid til testning inden Regin lukker.

Ingeborg: Indgår kortintegreringsmodul i SARA? Henrik: kortmodul kommer med. I første omgang en enkel version. Funktionaliteten øges i forbindelse med at data fra MUD kommer med i løbet af 2017.

Jesper: Indgår konserveringspakker og pladsregistrering? Henrik: ja til konserveringspakker og undersøger mht. pladsregistrering.

Henrik: Vi tager supplerende opgaver i etaper.

10) Eventuel behandling af ansøgninger til Puljen til erhvervelser.

Udvalget godkendte, at styrelsen afviser ansøgningen af hensyn til formalia.

11) Eventuelt

Ingen bemærkninger.

Bilag:

Referat af møde i arbejdsgruppen for kap 8 nyere tid den 23. jan. 2012

Deltagere

Mai-britt Helle Jensen, Fåborg-Midtfyns Kommune
Jytte Nielsen, Museet for Thy og Vester Hanherred
Helle Lassen, Hjørring Kommune
Ulla Schaltz, Museum Lolland Falster
Monica Stoye, Esbjerg Kommune
Peter Dragsbo, Museum Sønderjylland
Camilla Frellsen, Kroppedal Museum
Hanne Ortvad, Herning Kommune
Kåre Hjorth, Herning Kommune
Kathrine Lehmann, Kulturstyrelsen
Michael Lauenborg, Kulturstyrelsen
Berit Fruelund Kjærside, Kulturstyrelsen

Afbud

Jørgen Smidt-Jensen

Hvad er godt / god praksis?

Det er i samarbejde med kommunen, at museet finder ud af, hvad der er værdifuldt. Der er ingen facitliste i forvejen – heller ikke i form af saveregistreringer. Derfor skal museet oplære sine medarbejdere i områdets værdier. Når de centrale elementer er udpeget, skal museerne og kommunerne prioritere arbejdet med dem fx hvilke initiativer, der skal tages og i hvilken rækkefølge.

Museet har behov for et ensartet sagsbehandlingsgrundlag og en fast procedure, så det hele ikke bliver enkeltsagsbehandling. Kommunen skal prioritere, hvilket materiale, der er relevant for museet.

Det er vigtigt med personlige relationer mellem museet og kommunen, men et fast samarbejdsforum sikrer, at arbejdet og dets plads på den politiske dagsorden ikke tabes ved personaleændringer. Kommissorier er gode, da det er aftaler, som rækker ud over det personbårne samarbejde. Samarbejdet kan desuden styrkes gennem fx seminarer og kulturarvsdage.

Museerne skal inddrages tidligst muligt fx i forbindelse med miljøscreening og landzonesager.

Museer og kommuner skal kende, respektere og udnytte hinandens kompetencer, så der ikke trækkes på konsulenter udefra. Museerne skal være bevidste om at vise, at de har kompetencerne til at udføre opgaverne.

Museerne skal også udvise rettidig omhu – De skal melde sig på banen forud for planstrategien og kommuneplanernes høringsfase. Museumslederne skal desuden prioritere, hvornår de selv deltager, og hvornår det er museumsinspektøren, som deltager.

Hvad savnes?

Kap 8 arbejdet er ikke kun en udgift. Det er også en ressource. Det er en måde, hvorpå museerne ikke bare dokumenterer. Gennem kap 8 arbejdet påvirker museerne fremtiden. Arbejdet kan inddrages i formidlingen, så museet kan vise kommunen, hvad de kan på planområdet.

Der skal etableres samlede bevaringsfora, hvor museum og kommune drøfter, hvad der er bevaringsværdigt. Museer og embedsmænd er allierede. De skal udarbejde en strategi for, hvordan de påvirker politikerne i den rette retning.

Der savnes synlige kulturmiljøråd evt. med tilknytning til de nye kulturaftaler. Det kan også overvejes at etablere fleksible samarbejdsråd, som tager fat i konkrete problemstillinger. Samarbejdsfora skal dog prioriteres ressourcemæssigt.

Kulturstyrelsen skal medvirke til at opprioritere kap. 8 arbejdet lokalt enten ved sin tilstedeværelse eller gennem skriftlige henvendelser til kommunerne. Styrelsen skal medvirke til at få opgaven på den politiske dagsorden.

Museumsfolkene mangler indsigt i planloven. Museumsinspektører skal derfor sættes ind i planloven gennem efteruddannelse. Efteruddannelse kan desuden gøre det lettere for medarbejderne at sælge varen i kommunen.

Den bedste museumsinspektør i kap 8 er ikke nødvendigvis en specialist. Han skal derimod være ekspert i overblik. Der savnes et ekspertpanel med eksperter inden for forskellige områder, som de andre kap 8 arbejdere kan trække på, når de har behov for det.

Museerne har forskellige udfordringer. Der savnes nationale samarbejdsfora omkring de forskellige problemstillinger.

Vi mangler et regelsæt – Hvor langt går rettighederne, hvor langt går pligterne, hvordan formaliseres samarbejdet.

Gode eksempler

Et eksempel på, hvornår kommunerne har betalt museet for at udføre særlige konsulentydelse?

(Et eksempel kan være Fåborg-Midtfyn, som har betalt museet 1 mio. kr. for et særligt stykke arbejde. Forventningerne til museets arbejde i øvrigt er nedskrevet. I Esbjerg er der erfaring med, at museet kan fungere som konsulent for konsulenterne, men kommunen er blevet opmærksom på, at museet kunne have udført arbejdet. Et andet eksempel er Kroppedal – Industri kulturminde samt ny ansøgning fra Socialministeriet og Høje Tåstrup Kommune eller landsbyprojekt fra Lolland-Falster)

Et eksempel på samarbejde omkring kap 8 mellem flere kommuner (KOP)

Et eksempel på fælles sprog fx fra Esbjerg

Et eksempel på skabelon til et kommissorium – Hvad skal drøftes, og hvad skal afklares?

Et eksempel på et projekt, hvor kap 8 er inddraget i formidlingen

Forslag til produkter:

- Styrelsen kan igangsætte en kampagne målrettet museer og kommuner, hvor det fx forklares, at museerne ikke skal have ekstra penge for kap 8, og hvor kommunerne introduceres til kap 8.
- Konference om den dynamiske kulturarv med politikere, embedsmænd, ODM, KL m.fl.
- Regionale og nationale seminarer/workshops om kap. 8 arbejdet med deltagelse af både museumsleder og planchef.
- Retningslinjer/vejledning med gode eksempler. Den kan indeholde:
 - o En beskrivelse af rækkevidden af bestemmelserne i Museumsloven, herunder hvornår styrelsen går ind i sager rejst af museet.
 - o En definition/beskrivelse af, hvad kap. 8 er.
 - o Et katalog over, hvad museet kan
 - o En oversigt over kommuneplanernes cyklus.
 - o En overordnet guide eller vejledning for, hvordan samarbejdet mellem museet og kommunen skal fungere. Det vil styrke et evt. kommissorium i den politiske proces.
- Der oprettes et katalog på nettet, hvor andre end arbejdsgruppen kommer med de gode eksempler på løsning af kap. 8 opgaver.
- Efteruddannelse. Det kunne være frugtbart med samarbejde om efteruddannelse mellem ODM og Byplanlaboratoriet med deltagelse fra begge deres målgrupper. ODM kan desuden gennemføre grundlæggende indføring i planlovgivningen målrettet museumsmedarbejdere. Kurserne bør give merit og evt. indeholde praktikophold. Evt. kurser, hvor museumsmedarbejdere deltager sammen med en planlægger fra kommunen.
- Bygningsseminarer.
- Ændring af museumslov – fx at der skal etableres et samarbejdsforum, og at museerne skal inddrages i en tidligere fase.
- Der er ikke behov for yderligere kortlægning.
- Koordinering af arbejdsplaner og kommuneplaner.